

Danutė Mukienė. „Sugrįžtanti atmintis“

2000 m. įkurta Rietavo savivaldybė subrandino atstatytame Rietavo kunigaikščio Bogdano Oginskio (1848–1909) muzikos mokyklos (veikė 1872–1903 m.) pastate nuo 1995 m. Žemaičių dailės muziejaus padalinio teisėmis gyvavusio muziejaus reorganizaciją – jis tapo savarankišku ir buvo pavadintas Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejumi. Tiek savivaldybė, tiek ir šis muziejus kūrėsi ne tuščioje vietoje. Visa ko pagrindas – žmonės, darbštūs ir šviesūs šio krašto žemaičiai. Rietavas, kurį rašytojas Eduardas Cinzas yra „Karalių miestu“ pavadinęs, mylimas ir tų, kuriuos likimo vėjai iš giminės kitur gyventi ir dirbti nubloškė. Tvirta, sumani Rietavo miesto bendruomenė. Pastaraisiais metais jos gyvenime įsitvirtina nemažai gražių tradicinių kultūros renginių, susijusių su kunigaikščių Oginskių puoselėtomis kultūros vertybėmis.

Susipažinę su kultūrinio gyvenimo tendencijomis kunigaikščių Oginskių laikais ir kunigaikščių veikla, muziejininkai greitai suprato, kad jų darbas negali apsiriboti vien Rietavu ir Lietuva. Anais laikais Oginskiai, Tiškevičiai, Tyzenhauzai ir daugelis kitų Lietuvos didikų savo tėvynę suprato gana plačiai. Jie gyveno Europoje. Žemaitijos, Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos, Abiejų Tautų Respublikos sąvokos jiems iš esmės reiškė visai ką kita negu šiandien mums. Taigi, norėdami patys geriau pažinti šių žmonių veiklą ir darbus, paieškų lauką privalome gerokai išplėsti. Šiuo metu tam laikas itin palankus, progų ir priežasčių yra. Viena iš jų ta, kad daugelį Oginskių, kurie Lietuvos ir visos Europos kultūros, istorijos raidoje paliko itin ryškų pėdsaką, Lietuva yra gerokai primiršusi, šių žmonių naujaisiais mūsų laikais nėra atradusi... Kaip bebūtų keista, tačiau vienas iš jų yra iškilus XVIII a. pab. – XIX a. pr. Lietuvos valstybės ir politikos veikėjas, kompozitorius Mykolas Kleopas Oginskis. Lyg ir žinome jį, tačiau kartu ir ne.

2005 m. sukanka 240 m. nuo jo gimimo. Kas Lietuvoje ta proga, jei neskaitysime gražių Rietavo ir Plungės žmonių darbų, padaryta? Faktiškai nieko tokio, kas šį iškilų žmogų sugrąžintų į visos Lietuvos atmintį, šių dienų kultūrinio gyvenimo erdvę. Taip jau susiklostė gyvenimas, kad nedaug kas jį pas mus Lietuvos žmogumi ir laiko. Baltarusiai prieš keletą metų M. K. Oginskiui Maladečinos mieste gražų paminklą pastatė, muzikos mokyklą jo vardu pavadino, knygas apie jį ir jo kūrinius leidžia, lenkai jį visada savu laikė, o mes šio kompozitoriaus, buvusio LDK išdininko (šių dienų supratimu finansų ministro), vieno iš 1794 m. sukilimo Lietuvos tautinės aukščiausiosios tarybos nario, vadovavusio Ukmergės, Švenčionių ir Breslaujos apskričių sukilėliams, tarsi ir neprisimename. Nebent užgrotų jo polonezą „Atsisveikinimas su Tėvyne“...

Rengdami šį žurnalą spaudai, aplankėme daugelį iki mūsų dienų Vilniuje išlikusių pastatų, kurie įvairiais laikotarpiais priklausė didikams Oginskiams ar yra kitaip su jais susiję. Reikėjo tokios ekskursijos, kad suprastume, jog likimo vėjų blaškomi, vertybių skalei kintant nebespėjame padaryti viso to, ką norėtume ir turėtume. Nėra kol kas nei Vilniuje, nei kurioje nors kitoje Lietuvos vietoje paminklo Mykolui Kleopui Oginskiui, nėra ir jo tėvui, seneliui, proseneliui, taip pat iškiliems savo laikmečio politikos, kultūros veikėjams, nėra čia ir memorialinių lentų, primenančių mums šiuos žmones. Tik iki mūsų dienų išlikę šių žmonių statyti, funduoti, ar kurį laiką nuosavybės teise priklausę pastatai iškalbingai mums pasakoja anų laikų istoriją. Tuo pat metu turime kad ir kuklius, bet daugelio metų istorinius tyrinėjimus, nemažai studijų susijusių su kunigaikščiais Oginskiais, jų laikmečiu. Susisteminę jose pateiktą informaciją, jau galime susidaryti gana išsamų vaizdą, kas buvo kas.

Tyrinėjimai tęsiasi. Juos plėtoti skatina ir Plungės, Rietavo muziejininkai.

Šiais metais rietaviškiai, vadovaujami muziejaus direktoriaus Vyto Rutkausko, pabandė parengti tarptautinės programos, skirtos kompozitoriaus, valstybės ir politikos veikėjo, Vilniaus universiteto garbės nario kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio (1765–1833) artėjančiam 250-ųjų metų jubiliejui. Jos dalyviais jau panoro būti daugelis Lietuvos,

Baltarusijos kultūros ir mokslo institucijų. Programa pradėta įgyvendinti. 2005 m. vasaros pradžioje Baltarusijos muziejininkų, kultūros darbuotojų, tyrinėjančių M. K. Oginskio gyvenimą ir kūrybą, delegacija aplankė Lietuvą, susipažino su Rietavu, Plunge, Vilniumi. Liepos 29–31 dienomis 20 žmonių grupė iš Rietavo, Plungės ir Vilniaus keliavo M. K. Oginskio vietomis Baltarusijoje, sužinojo, kaip čia puoselėjamas Oginskių atminimas, aptarė su kolegomis baltarusiais tolimesnes bendradarbiavimo šioje veiklos srityje perspektyvas. Na o spalio mėnesį Rietave jau vyko ir pirmoji tarptautinė konferencija – „Kunigaikščių Oginskių politinė-kultūrinė veikla: praeities refleksijos, ateities perspektyvos“. Programa įgauna pagreitį. Tai rodo ir Mykolo Kleopo Oginskio provaikaičio, garsaus muziko ir kompozitoriaus Ivo Zaluskio laiškas Rietavo muziejaus direktoriui Vytui Rutkauskui, rašytas 2005 m. spalio 14 d.: „Labai dėkoju už laišką ir informaciją apie konferenciją tema „Politinė, kultūrinė Oginskių veikla (...)“. Tuo pačiu dėkoju už tai, kad pagalvojote apie mane, kadangi Oginskių dinastija mane labai domina. Norėčiau susisiekti su Liudmila Rohač, nes ieškau kokios nors informacijos apie Ksaverą Pranciškų Oginskį. Jau seniai norėjau užmegzti ryšį su Lietuva ir išsiaiškinti galimybę surengti dinastijos muzikos koncertų ciklą Lietuvoje, kuriame skambėtų ne tik Mykolo Kleopo ir Ksavero Oginskių, bet ir Karolio Bernardo Zaluskio, pianisto, kompozitoriaus ir Liso bičiulio, Mykolo Kleopo Oginskio vaikaičio, gimusio Klaipėdoje, kūriniai. Šiais metais, pristatydamas Oginskių dinastijos kūrinių programą, koncertuoju Lenkijoje, Didžiojoje Britanijoje ir Prancūzijoje. Turiu vilties su Jumis palaikyti malonius ir dalykiškus ryšius. Siunčiu sveikinimus ir linkėjimus.“